

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)
5 octombrie 1988*

Udo Steymann
împotriva
Staatssecretaris van Justitie

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Raad van State din Țările de Jos)

„Activități economice exercitate de membrii unor comunități religioase - Libertatea de a presta servicii”

Cauza 196/87

În cauza 196/87,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Raad van State din Țările de Jos, pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Udo Steymann, rezident în Amsterdam,

și

Staatssecretaris van Justitie,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea Tratatului CEE, în special a articolelor 2, 59 și 60,

CURTEA (Camera a șasea),

constituită din domnii O. Due, președinte de cameră, T. Koopmans, K. Bahlmann, C. N. Kakouris și T. F. O'Higgins, judecători,

avocat general: domnul M. Darmon

grefier: doamna D. Louterman, administrator

după examinarea observațiilor prezentate:

— în numele Guvernului olandez, de domnul E. F. Jacobs, secretar general în Ministerul Afacerilor Externe, în cadrul procedurii scrise, și, în cadrul procedurii orale, de domnul A. Fierstra, în calitate de agenți,

– în numele Comisiei Comunităților Europene, de către consilierul juridic al acesteia, domnul E. Lasnet, și de domnul P. J. Kuyper, membru al serviciului juridic al acesteia, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință și în urma procedurii orale din 4 mai 1988,

* Limba de procedură: olandeza.

după ascultarea concluziilor avocatului general, prezentate în ședința din 5 iulie 1988,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin ordonanța din 3 iunie 1987, primită la Curte la 24 iunie 1987, Raad van State din Țările de Jos a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, trei întrebări preliminare privind interpretarea articolelor 2, 59 și 60 din Tratatul CEE.

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între domnul Udo Steymann și Staatssecretaris van Justitie, având ca obiect, în esență, să stabilească în ce măsură activitățile exercitate în calitate de membru al unei comunități religioase pot să fie considerate drept activități economice sau servicii, în sensul dispozițiilor din tratat, citate anterior.

3 Reclamantul din acțiunea principală, domnul Steymann, resortisant german, s-a stabilit în Țările de Jos la 26 martie 1983. Acesta a lucrat în statul respectiv o scurtă perioadă de timp, ca instalator salariat. Ulterior, acesta a devenit membru al comunității religioase „De Stad Rajneesh Neo-Sannyas Commune” (denumită în continuare „comunitatea Bhagwan”), care își asigură independența economică, datorită unor activități comerciale, precum gestionarea unei discotecii, a unui bar și a unei spălătorii automate.

4 Contribuția domnului Steymann la viața comunității Bhagwan, constă în efectuarea unor lucrări de instalații în imobilul acestei comunități, precum și a unor activități generale de menaj. Acesta colaborează, în plus, la activitatea comercială a comunității. Indiferent de natura și de importanța activităților sale, comunitatea asigură, în orice caz, nevoile materiale ale persoanei interesate.

5 La 28 august 1984, domnul Steymann a solicitat un permis de ședere în Țările de Jos, în vederea exercitării unei activități salariate. Șeful poliției locale a refuzat să îi acorde acest permis. Persoana în cauză a înaintat Staatssecretaris van Justitie o cerere de revizuire a acestui refuz; prin decizia din 20 decembrie 1985, cererea sa a fost respinsă, pe motiv că, între altele, nu exercita o activitate de salariat și, prin urmare, nu avea calitatea de resortisant CEE privilegiate, în sensul legislației olandeze, în materie de poliție pentru străini.

6 La 8 ianuarie 1986, domnul Steymann a introdus o acțiune împotriva deciziei Staatssecretaris van Justitie, citată anterior, în fața Raad van State, susținând că, în calitate de membru al comunității Bhagwan, este destinat și prestator de servicii din partea și în folosul comunității. Instanța națională a suspendat judecata și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Pot fi considerate activități economice sau servicii în sensul Tratatului de instituire a Comunității Economice Europene, activitățile care constau în — și se confundă în totalitate cu — participarea la o comunitate, întemeiată pe o religie sau altă formă de spiritualitate sau de filosofie, și pe respectarea preceptelor care decurg din aceasta și în cadrul căreia membrii își oferă reciproc avantaje?

2) Articolele 59 și 60 din Tratatul CEE trebuie să fie interpretate în sensul că nu este vorba despre prestări de servicii, în sensul tratatului respectiv, în cazul în care un resortisant al unui stat membru intră pe teritoriul unui alt stat membru în vederea șederii pe o perioadă nedeterminată – stabilindu-și astfel reședința principală în acest stat membru – atunci când

șederea sa pe teritoriul în cauză nu este limitată în timp de natura serviciilor pe care le furnizează?

3) Articolele 59 și 60 din tratat, citate anterior, trebuie să fie interpretate în sensul că nu este vorba despre beneficiul unor prestări de servicii, în sensul tratatului respectiv, în cazul în care un resortisant al unui stat membru intră pe teritoriul unui alt stat membru în vederea șederii pe o perioadă nedeterminată – stabilindu-și astfel reședința principală în acest stat membru – atunci când șederea sa pe teritoriul în cauză nu este limitată în timp de natura serviciilor pe care le primește?”

7 Pentru o prezentare mai amplă a cadrului juridic și a faptelor din acțiunea principală, precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar nu sunt reluate în continuare decât în măsura necesară pentru raționamentul Curții.

Cu privire la prima întrebare

8 Prima întrebare are ca scop, în esență, să se stabilească în ce măsură activitățile exercitate de membrii unei comunități, bazată pe o religie sau pe altă formă de spiritualitate sau de filozofie, în cadrul activităților proprii unei astfel de comunități, pot fi considerate activități economice în sensul Tratatului CEE.

9 În această privință, este necesar să se constate, cu titlu introductiv, că, ținând seama de obiectivele Comunității, participarea la o comunitate, bazată pe o religie sau pe altă formă de spiritualitate sau de filozofie, nu intră în sfera de aplicare a dreptului comunitar decât în măsura în care aceasta poate fi considerată o activitate economică în sensul articolului 2 din tratat.

10 Astfel cum a constatat Curtea în hotărârea sa din 14 iulie 1976 (13/76, Donà/Mantaro, Rec. p. 1333), prestarea unei activități salariate sau prestarea unor servicii remunerate trebuie să fie considerată ca fiind o activitate economică, în sensul dispoziției din tratat, citată anterior.

11 În ceea ce privește activitățile vizate de acțiunea principală, din dosar rezultă că acestea presupun lucrări efectuate în cadrul și în numele comunității Bhagwan, în legătură cu exercitarea activităților comerciale ale comunității respective. Se pare că aceste lucrări ocupă un loc destul de important în modul de viață al comunității Bhagwan și că membrii săi se sustrag participării la acestea numai în condiții speciale. La rândul său, comunitatea Bhagwan asigură nevoile materiale ale membrilor săi, inclusiv banii de buzunar, indiferent de natura și de importanța activităților efectuate de aceștia.

12 Într-un caz precum cel vizat de instanța națională, nu se poate exclude a priori faptul că lucrările efectuate de membrii acestei comunități reprezintă o activitate economică, în sensul articolului 2 din tratat. În măsura în care aceste lucrări, care au ca scop garantarea unei independențe economice comunității Bhagwan, reprezintă un element esențial al participării la comunitate în cauză, serviciile acordate de aceasta membrilor săi pot fi considerate drept contravaloarea indirectă a muncii lor.

13 Cu toate acestea, este necesar să se observe, astfel cum a constatat Curtea în hotărârea sa din 23 martie 1982 (53/81, Levin, Rec. p. 1035), că lucrările trebuie să fie reale și efective, nu de natură să fie considerate drept pur marginale și accesorii. Or, instanța națională a constatat că, în speță, lucrările erau reale și efective.

14 În aceste condiții, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 2 din Tratatul CEE trebuie să fie interpretat în sensul că reprezintă activități economice activitățile exercitate de membrii unei comunități, bazată pe o religie sau pe altă formă de spiritualitate sau de filozofie, în cadrul activităților comerciale ale comunității respective, în măsura în care serviciile acordate de comunitate membrilor săi pot să fie considerate ca fiind contravaloarea indirectă a unor activități reale și efective.

Cu privire la a doua și a treia întrebare

15 Prin a doua și a treia întrebare se dorește să se afle, în esență, dacă articolele 59 și 60 din tratat vizează situația unui resortisant al unui stat membru care intră pe teritoriul unui alt stat membru și își stabilește reședința principală pe teritoriul acestuia, cu scopul de a furniza sau beneficia de prestări de servicii pe o perioadă nedeterminată.

16 În această privință, guvernul olandez și Comisia au observat, în mod justificat, că articolele 59 și 60 din tratat nu se aplică unui astfel de caz. Chiar din textul articolului 60 rezultă că o activitate exercitată cu titlu permanent sau, în orice caz, fără o limitare previzibilă a duratei acesteia, nu poate intra sub incidența dispozițiilor comunitare referitoare la prestările de servicii. În schimb, astfel de activități pot intra, după caz, în sfera de aplicare a articolelor 48-51 și 52-58 din tratat.

17 Prin urmare, este necesar să se răspundă la a doua și a treia întrebare că articolele 59 și 60 din tratat nu vizează situația unui resortisant al unui stat membru care intră pe teritoriul unui alt stat membru și își stabilește reședința principală pe teritoriul acestuia, cu scopul de a furniza sau beneficia de prestări de servicii pe o perioadă nedeterminată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

18 Cheltuielile efectuate de către guvernul olandez și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile din acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a șasea),

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de către Raad van State din Țările de Jos, prin ordonanța din 3 iunie 1987, hotărăște:

1) Articolul 2 din Tratatul CEE trebuie să fie interpretat în sensul că reprezintă activități economice activitățile exercitate de membrii unei comunități, bazată pe o religie sau pe altă formă de spiritualitate sau de filozofie, în cadrul activităților comerciale ale comunității respective, în măsura în care serviciile acordate de comunitate membrilor săi pot să fie considerate ca fiind contravaloarea indirectă a unor activități reale și efective.

2) Articolele 59 și 60 din tratat nu vizează situația unui resortisant al unui stat membru care intră pe teritoriul unui alt stat membru și își stabilește reședința principală pe teritoriul acestuia, cu scopul de a furniza sau beneficia de prestări de servicii pe o perioadă nedeterminată.

